

Position Paper Rondetafel Geldstelsel

Martijn Jeroen van der Linden, TU Delft/ Economics of Technology and Innovation, oktober 2015

In de jaren na de financiële crisis van 2007/8 heeft de politiek diverse maatregelen genomen om het financieel-monetair systeem te stabiliseren; voorbeelden zijn meer en gedetailleerder toezicht, het verhogen van kapitaalratio's en het wijzigen van beloningsstructuren. Burgerinitiatief Ons Geld stelt dat deze maatregelen onvoldoende zijn. Aanhoudende financiële instabiliteit, onveranderd hoge schulden (McKinsey 2015) en de digitalisering van geld vragen om een fundamentele maatschappelijk en politiek gesprek over de inrichting van het geldstelsel, en om structurele verbetering.

Diverse onderzoekers (Yamaguchi 2011; Benes & Kumhof 2012, 2013; Chamley, Kotlikoff & Polemarchakis 2012; Jackson & Dyson 2013; Daly 2013; Huber 2013; Martin 2013; Bjerg 2014; Joób 2014; Wolf 2014; Positive Money 2014; McMillan 2014; van Egmond & de Vries 2015; Sigurjonsson 2015) en actiegroepen (verenigd in de International Movement for Monetary Reform) hebben de afgelopen jaren monetaire hervorming voorgesteld. De voorstellen verschillen in detail, maar stellen op hoofdlijn hetzelfde voor: (a) het splitsen van geldcreatie en kredietverlening; en (b) het verplaatsen van het privilege op geldcreatie van private banken naar een publieke instelling.

In het verleden hebben zowel vrije-markteconomen als meer staat-georiënteerde economen op basis van economische argumenten voorgesteld geldcreatie door private banken te beëindigen en geld en krediet te splitsen (o.a. Irving Fischer en Milton Friedman; zie Lainà 2015 voor historisch overzicht). In de jaren na de beurscrash van 1929 stond monetaire hervorming zelfs hoog op de politieke agenda in de Verenigde Staten. Onder andere door bestuurlijke blunders en een slecht geïnformeerd publiek werd in 1933 echter gekozen voor de Glass-Steagall Act (Phillips 1992).

Ondanks aanhoudende marktinterventies en marktmanipulaties door staten en centrale banken, onveranderd hoge schulden en onvrede over banken onder brede lagen van de bevolking heeft het maatschappelijk en politiek gesprek over het geldstelsel in de nasleep van de crisis van 2007/8 (nog) niet hetzelfde niveau bereikt als in de jaren 1930 in de Verenigde Staten. Naar mijn mening zijn er ten minste drie redenen waarom een fundamenteel maatschappelijk en politiek gesprek over de inrichting van het geldstelsel tot op heden niet heeft plaatsgevonden. Deze redenen zijn tevens randvoorwaarden voor een gedegen maatschappelijk gesprek:

1. **Financiële ongeletterdheid.** Onderzoek (Cobden 2010, Dods 2014, Nietlisbach 2015) toont aan dat financiële geletterdheid laag is in Europese landen. Zo denkt 73% van de Zwitsers ten onrechte dat de Zwitserse staat en/of centrale bank al het geld creëert (Nietlisbach 2015) en weet slechts 12% van de Britse parlementsleden dat bankleningen nieuw geld creëren, 71% denkt ten onrechte dat de overheid al het geld scheidt (Dods 2014). Er zijn geen aanwijzingen dat financiële geletterdheid in Nederland en andere Europese landen hoger is.
2. **Onvolkomenheden in de economische wetenschap.** Diverse economen (o.a. Goodhart 1984, Turner 2013, Coe & Pettifor 2014 en Werner 2014) stellen dat economische theorieën en studieboeken geld(creatie) en bankieren vaak onnauwkeurig, en zelfs onjuist beschrijven. Vorig jaar bevestigde de Bank of England dit: "rather than banks lending out deposits that are placed with them, the act of lending creates deposits — the reverse of the sequence typically described in textbooks" (McLeay e.a. 2014). Ook de voor- en nadelen van verschillende geldstelsels krijgen in de economische wetenschap weinig aandacht.

3. **De verstrengeling van de financiële sector, economische wetenschap, politiek en toezichthouders.** De grote invloed van private banken op democratische instellingen lijkt een gedegen politiek en maatschappelijk gesprek over de inrichting van het geldstelsel te verstoren. Alleen in Brussel zijn bijvoorbeeld 1700 financieel lobbyisten actief (CEO 2014). Daarnaast hebben diverse oud-politici, oud-toezichthouders en economische wetenschappers goedbetaalde banen en opdrachten bij banken en andere financiële instellingen (zie o.a. Engelen e.a. 2011).

Burgerinitiatief Ons Geld wil een transparant maatschappelijk en politiek gesprek over de inrichting van het geldstelsel in Nederland en Europa op gang brengen, en structurele verbetering. De recente digitalisering van geld heeft de implementatie van monetaire hervorming aanzienlijk vereenvoudigd.

Naar mijn mening dient de Tweede Kamer een partij-overstijgend proces te starten dat *kan* leiden tot monetaire hervorming (zie ook procedurele aanbevelingen in initiatieftekst, Wortmann 2015: 18-19). Dit proces zou vier doelen kunnen hebben: (1) het beschrijven van en consensus krijgen over de werking van het huidige geldstelsel; (2) het formuleren van principes waaraan het geldstelsel zou moeten voldoen; welke rol dienen geld en krediet in onze economie en maatschappij te vervullen?; (3) het onderzoeken welk geldstelsel het beste aansluit bij de geformuleerde principes en welke mogelijkheden ICT en digitalisering bieden; en (4) het beschrijven van verschillende transitiepaden. Op basis van deze informatie zou de Tweede Kamer een besluit kunnen nemen over de inrichting van het geldstelsel. De initiatiefnemers van Burgerinitiatief zijn vanzelfsprekend bereid aan dit boeiende proces mee te werken.

Referenties

- Benes, Jaromir en Michael Kumhof (2012). The Chicago Plan Revisited. *IMF Research Department Working Paper* WP12/202. Beschikbaar op: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12202.pdf>
- Benes, Jaromir en Michael Kumhof (2013). The Chicago Plan Revisited. *Revised Draft of February 7, 2013*. Beschikbaar op: <http://web.stanford.edu/~kumhof/chicago.pdf>
- Bjerg, Ole (2014). *Making Money: The Philosophy of Crisis Capitalism*. London: Verso.
- Chamley, Chrisophe, Laurence J. Kotlikoff, en Herakles Polemarchakis (2012). Limited-purpose banking — moving from ‘trust me’ to ‘show me’ banking. *American Economic Review* 102 (3) pp. 113-19.
- Coe, Douglas en Ann Pettifor (2014). Bringing money back from “the underworld”. *Prime Policy Research in Macroeconomics*. Beschikbaar op: <http://www.primeeconomics.org/wp-content/uploads/2014/03/Bringing-money-back-FINAL.pdf>
- Corporate Europe Observatory (2014). The fire power of the financial lobby. *Rapport*. Beschikbaar op: http://corporateeurope.org/sites/default/files/attachments/financial_lobby_report.pdf
- Dods (2014). Parliamentary perceptions of the banking system. *Monitoring poll*. Beschikbaar op: <https://www.positivemoney.org/wp-content/uploads/2014/08/Positive-Money-Dods-Monitoring-Poll-of-MPs.pdf>
- Cobden Centre (2010). Public attitudes to banking. *Rapport*. Beschikbaar op: <http://www.cobdencentre.org/2010/06/public-attitudes-to-banking/>
- Daly, Herman (2013). Nationalize money, not banks. *Centre for the Advancement of Steady State Economics blog*. Beschikbaar op: <http://steadystate.org/nationalize-money-not-banks/>
- Egmond, N.D., en B.J.M. de Vries (2015). Dynamics of a sustainable financial-economic system. *Utrecht University Working Paper*. Beschikbaar op: <http://sustainablefinancelab.nl/files/2015/04/SFM-working-paper.pdf>
- Engelen, Ewald, Ismail Ertürk, Julie Froud, Sukhdev Johal, Adam Leaver, Michael Moran en Karel Williams (2012). Misrule of experts? The financial crisis as elite debacle. *Economy and Society* 41 (3) pp. 360–382.
- Huber, Joseph (2013). *Monetäre Modernisierung. Zur Zukunft der Geldordnung: Vollgeld und Monetative*. Marburg: Metropolis.
- Goodhart, Charles (1984). *Monetary Policy in Theory and Practice*. London: Macmillan.
- Jackson, Andrew en Ben Dyson (2013). *Modernising Money. Why Our Monetary System Is Broken and How It Can Be Fixed*. London: Positive Money.
- Joób, Mark (2014). The sovereign money initiative in Switzerland. *World Economics Association Newsletter* 4(3) June 2014. Beschikbaar op: <http://www.worldeconomicsassociation.org/files/newsletter/Issue4-3.pdf>
- Lainà, Patrizio (2015). Proposals for full-reserve banking: a historical survey from David Ricardo to Martin Wolf. *Economic Thought* 4.2 pp. 1-19. Beschikbaar op: <http://www.worldeconomicsassociation.org/files/journals/economicthought/WEA-ET-4-2-Laina.pdf>

- Martin, Felix (2013). *Money: The Unauthorised Biography*. London: The Bodley Head.
- McKinsey&Company (2015). Debt and (not much) deleveraging. *Rapport*. Beschikbaar op: http://www.mckinsey.com/insights/economic_studies/debt_and_not_much_deleveraging
- McLeay, Michael, Amar Radia en Ryland Thomas (2014). Money creation in the modern economy. *Bank of England Quarterly Bulletin*, 2014 Q1. Beschikbaar op: http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/2014/qb14q1p_rereleasemoneycreation.pdf
- Nietlisbach, Silvan (2015). Vollgeldreform. *Masterarbeit Universität Zürich*. Beschikbaar op: http://www.vollgeld-initiative.ch/fa/img/Texte_Dokumente_deutsch/Vollgeld_Masterarbeit_-_Silvan_Nietlisbach_-_Publikationsversion.pdf
- Positive Money (2014). Creating a sovereign monetary system. *Rapport*. Beschikbaar op: https://www.positivemoney.org/wp-content/uploads/2014/07/Creating_a_Sovereign_Monetary_System_Web20130615.pdf
- Phillips, Ronnie (1992). The 'Chicago Plan' & new deal banking reform. *Jerome Levy Economics Institute Working Paper 76*. Beschikbaar op: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=160989
- Sigurjonsson, Frosti (2015). Monetary Reform - A better monetary system for Iceland. *Report commissioned by the prime minister of Iceland*. Beschikbaar op: <http://eng.forsaetisraduneyti.is/media/Skyrslur/monetary-reform.pdf>
- Turner, Adair (2013). Credit, Money and Leverage. *Speech Stockholm School of Economics*. Beschikbaar op: <http://ineteconomics.org/blog/institute/adair-turner-credit-money-and-leverage>
- Werner, Richard A. (2014). Can banks individually create money out of nothing? The theories and the empirical evidence. *International Review of Financial Analysis* 36 pp. 1-19.
- Wolf, Martin (2014). Strip private banks of their power to create money. *Financial Times* April 24, 2014.
- Wortmann, Edgar (2015). Burgerinitiatief Ons Geld. *Initiatieftekst*. Beschikbaar op: <http://onsgeld.nu/burgerinitiatief.pdf>
- Yamaguchi, Kaoru (2011). Workings of a public money system of open macroeconomies: modelling the American Monetary Act completed. *Paper*. Beschikbaar op: <http://monetary.org/wp-content/uploads/2011/11/DesignOpenMacro.pdf>